

Yttrande över remiss från Länsstyrelsen i Gävleborg avseende uppdaterad bevarandeplan för Natura-2000 området Testeboån

Sammanfattning

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) anser att bakgrundsbeskrivningen på ett bra sätt beskriver situationen i de vattendrag som omfattas av bevarandeplanen. Likaså är bevarandemålen för dessa naturtyper tydligt formulerade. Se dock kommentar angående beskrivningen av laxbeståndets utveckling under Specifika synpunkter nedan.

Generella synpunkter

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet (sid 9 och framåt)

Habitatdirektivet omfattar totalt 11 fiskarter, däribland harr och sik. Dessa båda arter omnämns bara kortfattat i beskrivningen av naturtypen Större vattendrag, och behandlas således inte i separata avsnitt i bevarandeplanen (likt t.ex. stensimpa), trots att de sannolikt minskat betydligt i numerär i ån.

3210 - Större vattendrag (sid 11-14) samt 3260 - Mindre vattendrag (sid 15-17)

SLU anser att bakgrundsbeskrivningen på ett bra sätt beskriver situationen i de vattendrag som omfattas av bevarandeplanen. Likaså är bevarandemålen för dessa naturtyper tydligt formulerade. Se dock kommentar angående beskrivningen av laxbeståndets utveckling under Specifika synpunkter nedan.

Specifika synpunkter

3210 - Större vattendrag (sid 12)

I tredje stycket på sidan 12 påstås att beståndet av lax har haft en positiv utveckling under de senaste två decennierna, vilket inte helt överensstämmer med

verkligheten. Beståndet bedöms vara självreproducerande men relativt svagt. Beståndsstorleken under de senaste två decennierna har varierat påtagligt mellan år utan någon tydlig trend. Möjligen kan en positiv utveckling skönjas under de senaste 5-6 åren.

1106 - Lax (i sötvatten), *Salmo salar*. Beskrivning (sid 44)

Vissa sakfel förekommer i den inledande texten. SLU föreslår följande justeringar i första stycket (som anges nedan i sin helhet):

När aktionsplanen för östersjölox (Salmon Action Plan) implementerades i slutet av 1990-talet ingick Testeboån som ”potentiellt” vattendrag för lax, då det ansågs både viktigt och möjligt att återuppbygga ett laxbestånd i ån. Vid utpekandet fanns det ingen naturlig reproduktion av lax i Testeboån, men efter omfattande restaureringsarbete och utplantering av lax från närliggande Dalälven finns idag ett självreproducerande bestånd. Den sista utsättningen av laxyngel gjordes 2006 och sedan 2013 är Testeboån klassad som vildlaxvattendrag av Internationella Havsforskningsrådet (ICES). Ån är även utsedd till ett av landets fyra indexvattendrag för vild lax. Trots att beståndet idag är självreproducerande bedöms förekomsten av lax i vattendraget fortfarande vara långt under den nivå som förelåg innan ån började exploateras genom flottledsrensning och uppförande av dammar och kraftverk. Således kan åns laxbestånd inte anses ha uppnått gynnsam bevarandestatus, vilket även gäller andra vandrande fiskarter i vattendraget.

1106 - Lax (i sötvatten), *Salmo salar*. Bevarandemål för lax (sid 45)

Här anges endast att laxbeståndet ska vara livskraftigt och reproducera sig regelbundet i ån. Förslagsvis anges även Havs- och vattenmyndighetens mer konkreta mål för svenska vilda laxbestånd; att beståndet ska uppnå en smoltproduktion som motsvarar minst 80% av den potentiella produktionen senast år 2025 (Havs- och vattenmyndighetens rapport 2015:20).

Bilaga 1 (fördjupad beskrivning i tabell). Beskrivningen av bevarandemål för lax.

Första stycket om åtgärder som syftar till att förbättra konnektiviteten i ån

Texten kan tolkas som att nuvarande situation med ny fiskväg och tillfälliga stopp av Strömsbro kraftverk helt löst problemen för uppvandrande fisk att hitta upp i den naturliga åfåran och vidare upp mot åns lek- och uppväxtområden. Trots att dessa åtgärder visat sig öka sannolikheten för fisken att hitta rätt så är det fortfarande oklart hur stor andel av den fisk som når åns mynning som tar sig förbi Strömsbro kraftverk. Kunskapsläget skulle behöva förbättras, t.ex. genom att märkningsstudier genomförs i syfte att utvärdera effekten av genomförda åtgärder. Denna kunskapsbrist bör framgå av den detaljerade beskrivningen i bilaga 1.

Smoltproduktionsmål

Det är oklart hur beräkningarna av potentiell smoltproduktion samt den produktion som motsvarar HaV:s mål för vildlaxbestånden har gjorts, och resultaten från dessa beräkningar kan misstolkas. Produktionspotentialen i Testeboån vid en väl fungerande fiskvandring mellan havet och Oslättfors bedöms vara ca 9000-10000 laxsmolt årligen. Smoltproduktionen under senare år (2014-2021) har varierat påtagligt utan någon tydlig trend med ett medelvärde på ca 2500 laxsmolt per år. Nuvarande produktion kan således antas motsvara ca 20-30% av produktionspotentialen. HaV:s förvaltningsmål för lax (80% av potentialen) motsvarar en årlig smoltproduktion på ca 7000-8000 smolt. SLU föreslår att texten i tabellen i bilaga 1 formuleras om enligt följande:

Den nuvarande smoltproduktionen uppskattas utgöra endast mellan 20-30% av den potentiella produktionen vid en väl fungerande fiskvandring mellan havet och Oslättfors. Havs- och vattenmyndighetens uppställda mål för den nationella förvaltningen (Havs- och vattenmyndighetens rapport 2015:20) anger att ”de svenska bestånden av naturproducerad vild lax ska nyttjas långsiktigt hållbart på nivåer där bestånden når minst 80% av den potentiella smoltproduktionen” och att ”Målen för den naturliga produktionen ska uppnås så snart som möjligt dock senast 2025”. Det ska i området finnas lekbottnar...

Tätheter av laxungar i vattendraget

Det är oklart hur målet ”Lax ska påträffas i en klar majoritet av de elfiskelokaler som undersöks och ha ett medelvärde på cirka 30 lax 0+/100 m²” relaterar till uppsatta smoltproduktionsmål. Enstaka år har tätheten av årsungar redan idag legat på nära 30 individer/100 m² i genomsnitt och smoltproduktionen har trots det inte uppnått uppsatta mål. Således bör högre tätheter av årsungar eftersträvas. SLU anser dock att fokus vid statusutvärderingar bör ligga på utvandringen av smolt och inte tätheten av ungar i vattendraget som kan variera påtagligt mellan lokaler beroende på t.ex. variation i mikrohabitat, flöde etc. Dock kan en målformulering innehålla text om utbredningen i vattendraget. SLU föreslår därför att detta stycke stryks och att nedanstående meningar inleder stycket innan som behandlar års smoltproduktion i relation till uppsatta mål (se ovan):

Populationen av lax i Testeboån ska öka. I dagsläget är populationen av lax i området fortfarande i en återhämtningsfas efter återetableringen som initierades för drygt två decennier sedan. Arten ska ha en jämn utbredning i vattendraget och även ha möjlighet att återkolonisera områden uppströms Oslättfors. Den nuvarande smoltproduktionen uppskattas utgöra endast mellan 20-30% av den potentiella produktionen...

Beslut om detta yttrande har på rektors uppdrag fattats av dekan Torleif Härd efter föredragning av koordinator Linda Ferngren. Innehållet har utarbetats av forskare Johan Dannewitz vid institutionen för akvatiska resurser.

Torleif Härd

Linda Ferngren